

Zielsetzung der Evaluationsmaßnahmen ist zunächst, den akademischen Standard in der Lehre, die Lehrmethoden und den Erfolg des Lehrbetriebs einer regelmäßigen Beurteilung zu unterziehen, um aus den gewonnenen Erkenntnissen Maßnahmen zur Verbesserung von Studium und Lehre abzuleiten. Darüber hinaus geht es darum, dass die Hochschulen öffentlich Rechenschaft über ihre Leistungen in der Lehre und Forschung ablegen. Die Ergebnisse der Evaluation werden in den Ländern zunehmend bei der Bemessung der Hochschulbudgets berücksichtigt.

Als Methode zur Evaluation der Lehre im Hochschulbereich ist inzwischen auch die studentische Veranstaltungskritik, in die teilweise auch die Absolventen einbezogen werden, weit verbreitet. Diese dient vor allem dem Zweck einer hochschulinternen Optimierung der Lehre, sie ist kein staatliches Mittel zur Kontrolle der Lehrenden. Die Hochschullehrer sollen sich einer Kritik stellen, um sich selbst besser einschätzen und Mängel abstellen zu können.

Mit ihrem Beschluss zur Qualitätssicherung in der Lehre hat die Kultusministerkonferenz im September 2005 die unverzichtbaren Kernelemente eines kohärenten und die gesamte Hochschule umfassenden Qualitätsmanagementsystems definiert, das unterschiedliche Maßnahmen und Verfahren der Qualitätssicherung verknüpft. Zu diesen Maßnahmen und Verfahren gehört auch eine Evaluation, die sich auf bestimmte Indikatoren bezieht und im Einzelnen festgelegte Instrumente aufweist (z. B. Kombination interner und externer Evaluation, Einbeziehung der Studierenden und Absolventen). Im Oktober 2008 hat die Kultusministerkonferenz gemeinsam mit dem Stifterverband für die deutsche Wissenschaft einen Wettbewerb ins Leben gerufen, der überzeugende Konzepte von Universitäten und gleichgestellten Hochschulen sowie von Fachhochschulen zur Strategieentwicklung in Lehre und Studium auszeichnen und fördern soll.

Література:

1. Qualitätssicherung und Qualitätsentwicklung in deutschen Hochschulen unter besonderer Berücksichtigung der Lehre // HRK (Hrsg.) Dokumente und Informationen. – Bonn, 2000.

2. Ergebnisse der HRK-Umfrage 2002 zum Stand der Qualitätssicherung an Hochschulen // Wegweiser 2003. Qualitätssicherung an Hochschulen // Beiträge zur Hochschulpolitik, Bonn, 2003. – Nr. 7.

УДК 811.161.2'342.8

К. Ю. Погорелова

ЗДОБУТКИ СЛОВ'ЯНСЬКОЇ АКЦЕНТОЛОГІЇ У ВИВЧЕННІ АКЦЕНТНИХ ТИПІВ У ДІАХРОНІЇ

Українська акцентологічна наука на цей час має значні досягнення завдяки дослідженням О. Потебні, І. Огієнка, Л. Булаховського, З. Веселовської, В. Складенка, В. Винницького, В. Гальчук, І. Гальчука та ін.

Історична акцентологія української мови досліджує наголос у двох планах: історія наголошування від пізньопраслов'янського періоду до нашого часу (Л. Булаховський, З. Веселовська, В. Складенко) й історія українського літературного наголосу (досліджено наголос у творах Лесі Українки (Т. Оніщук, Я. Рудницький), І. Котляревського (В. Желязкова, А. Зинякова), І. Франка (О. Рязанова).

У діяхронічному аспекті дослідження історична акцентологія української мови має значні здобутки завдяки працям Л. Булаховського, який заклав підвалини для наукового дослідження історії українського наголосу. У його роботах розглянуто широке коло питань, присвячених теорії праслов'янської акцентуації та історії наголошення окремих лексико-граматичних груп.

Значний внесок у діяхронічне вивчення акцентної системи української мови зробила З. Веселовська. Вона розглядає особливості становлення українського літературного наголосу. Вагомою є її праця «Наголос у східнослов'янських мовах початкової доби формування російської, української та білоруської націй (кінець XVI – початок XVIII ст.)».

Як вважає І. Гальчук, визначення напрямів розвитку слов'янської акцентології О. Потебнею нам не відоме, адже праця десь загубилася в невиданих рукописах дослідника. Потім Р. Брандт видав свою книжку, де високо оцінив це дослідження. Відомий російський мовознавець В. Колесов зазначив, що перша опублікована в цій галузі розвідка Р. Брандта сильно поступається праці О. Потебні.

В. Складенко розробив оригінальну теорію праслов'янського наголосу, але при цьому все життя досліджує історію українського наголосу. Він уперше в слов'янській акцентології розпочав системне вивчення історії наголошування кожного лексико-граматичного класу слів.

Весь комплекс акцентологічних проблем, розроблених В. Складенком, дав підставу петербурзькому дослідникові В. Колесову говорити про існування київської акцентологічної школи поряд із московською та петербурзькою. Усі три школи принципово різні за теоретичними настановами, але в різних підходах до проблеми закладена, на його думку, сила сучасної акцентології.

У «Праслов'янській акцентології» розглядається походження й розвиток праслов'янських інтонацій та акцентних парадигм, реконструюється пізньопраслов'янська акцентна система. Особливу увагу приділено встановленню природи балто-слов'янських і праслов'янських інтонацій, що дозволило автору повному пояснити ряд акцентних явищ та процесів, які були наявні в праслов'янській мові.

У працях «Історія українського наголосу: Іменник» та «Історія українського наголосу: Дієслово» висвітлюються історія акцентуації іменників і дієслів української мови від пізньопраслов'янського до сучасного періодів і встановлюються основні тенденції у їхньому наголошуванні.

Дослідження В. Винницького присвячені проблемам еволюції українського наголосу, акцентуації повнозначних слів з погляду культури мовлення, питанням наголошення слів у поетичному мовленні.

У монографії «Українська акцентна система: становлення, розвиток» акцентолог дослідив акцентні типи в морфологічних класах відмінюваних слів, проаналізував закономірності сучасної акцентуації, визначив тенденції розвитку наголосу, з'ясував етимологічні чинники варіантного наголошування, уточнив і подав рекомендації щодо сучасних норм акцентування.

Лише акцентуація слова в цілому дає загальну картину рухомості або нерухомості наголосу. На підставі цього виводиться поняття **акцентного типу**.

Акцентна система сучасної української мови була сформована внаслідок історичного розвитку праслов'янської акцентної системи. Виділяли три акцентні парадигми, які були тісно пов'язані з інтонацією: *баритонована* (а.п. *a*) – нерухома

односкладова або двоскладова висхідно-спадна інтонація на основі; *окситонована* (а.п. *b*) – нерухома двоскладова висхідно-спадна інтонація, яка охоплює останній склад основи й флексійний склад; *рухома* (а.п. *c*) – спадна (довга / коротка) інтонація на початковому складі в баритонованих формах й односкладовою висхідно-спадною інтонацією на кінцевому складі (при первісній довготі кінцевого складу); двоскладова висхідно-спадна інтонація на двох останніх складах (при первісній короткості двох останніх складів); односкладова висхідно-спадна інтонація на передостанньому складі (при первісній довготі передостаннього складу й короткості кінцевого складу) в окситонованих формах.

В. Дібо виділяв акцентні типи залежно від похідності / непохідності. Він зазначав, що в **непохідних** – дві акцентні парадигми: *1-а а.п.* – нерухома з постійним наголошенням на корені, *2-а а.п.* – рухома, яка включає два типи словоформ: а) форми з наголосом на флексії, б) форми-*enclitomena*, ненаголошені в більшості фразових позицій, але в абсолютній позиції мають початковий наголос. У **похідних** – три акцентні типи: *тип А* – нерухомим наголосом на корені слова, *тип В* – з нерухомим наголосом на суфіксі, *тип С* – з рухомим наголошенням (= 2-ій а.п.).

С. Пономаренко зазначає, що в дериваційному плані рухомістю / нерухомістю наголосу характеризуються похідні повнозначні слова, тоді як у непохідних така характеристика відсутня, оскільки в сучасній мові вони не мають словотвірної бази. Отже, для характеристики місця наголосу під час словотвірного акту доцільніше використовувати поняття акцентно-дериваційного типу.

Акцентно-дериваційний тип (АДТ) – це модель розміщення наголосу в процесі словотворення в межах словотвірної пари. Тому, можна визначити нерухомі АДТ (АДТ Р, АДТ R, АДТ S, АДТ F, АДТ I), у яких наголос у процесі словотвірного акту не змінює свого положення, залишаючись на тій самій морфемі, та рухомі АДТ (АДТ RF, АДТ RS, АДТ SP, АДТ SF і т.д.).

Серед різноаспектних проблем акцентології важливе місце посідає дослідження закономірностей і висвітлення акцентуації слів різних морфологічних класів, як у діахронії, так і в синхронії. Праці з акцентології становлять значний внесок для розвитку акцентологічної науки та є джерельною базою для дослідження наголошення не лише під час словозміни, а й словотворення.

УДК 37.02:37.091]:061.1

Н.Г. Пономаренко

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ В НІМЕЦЬКОМОВНИХ КРАЇНАХ ЄС

Стаття присвячена забезпеченню якості післядипломної освіти в німецькомовних країнах. З'ясовано, що необхідність забезпечення якості післядипломної освіти закріплено на законодавчому рівні. Встановлено, що в усіх німецькомовних країнах розроблені інструменти, за допомогою яких здійснюється забезпечення якості у цій галузі освіти.

Ключові слова: *якість, післядипломна освіта, інструменти, стандарти забезпечення якості*